

Forum Ecclesiasticum

In Quo Jus Canonicum Universum, Librorum Ac Titulorum Ordine Per Quæstiones Et Responsa, Tam Canonistarum Veterum & Recentiorum, quàm Legistarum, in iis, quæ Utrique Juri, Canonico Et Civili Communia Sunt, Authoritate stabilita, Methodo clara & facili explanantur

Leuren, Peter

Moguntiae, 1720

Quæst. 154. An, quibus & quando liceat Catholicis disputare cum Hæreticis.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73982](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73982)

riculum spirituale animæ, nimirum perversionis in fide, aut contemptus religionis Catholicæ; ac denique si Catholicus cum hæretico habeat commercium in crimine, ob quod hæreticus fuit excommunicatus. Extra quos casus hæretici jure divino vitandi non sunt, ita Pirh. *b. t. n. 22.* cum Azor. *p. 1. L. 8. C. 10. q. 1. & communi.*

2. Resp. Secundò, etsi olim Jure Canonico quavis communicatio cum hæretico, utpote excommunicato, fuerit prohibita, hodie tamen licitum est communicare cum omnibus hæreticis (intellige, præscindendo à dicto scandalo & periculo) etiam manifestis & notoriis, non obstante excommunicatione, quâ in jure communi, vel Bulla Cœnæ, sunt excommunicati, nisi sint specialiter ac nominatim excommunicati. Azor. *l. c. q. 11. q. 1.* Sanch. *L. 2. mor. c. 9. n. 3.* Pirh. *n. 23.* Reiffenst. *lc.* cum communi statuit, liquidem Martin. V. in Constit. sua *ad evitanda*, nullum impostero excommunicatum esse vitandum, nisi à Jure specialiter & nominatim sit excommunicatus, & ut talis denunciatus, aut notorius percussor Clerici. Unde etiam si Lutherani & Calvinisti in Bulla Cœnæ sint nominatim excommunicati, & quot annis publicè denuncientur excommunicati adhuc vitandi non sunt, quia ista excommunicatio & denuntiatio non est specialis respectu aliquarum certarum nominatim expressarum, personarum, sed generalis, quæ vi dictæ constitutionis non sufficit ad hoc, ut excommunicatus sit vitandus, quin etiam eum, qui nominatim est condemnatus & declaratus hæreticus, quamdiu non est declaratus quoque expressè excommunicatus, non esse adhuc vitandum, probabiliter docet Sanch. *l. c. n. 4.* contra Guttier. *qq. can. L. 1. C. 1. n. 42.* Henriq. Suar. & alios non minùs probabiliter sentientes contrarium, eò quòd in cit. constitutione dicatur, neminem teneri vitare excommunicatum, nisi excommunicatio ipsa specialiter expressè à Jure contra eum fuerit denunciata, adeoque non sufficere esse specialiter denunciatum hæreticum, tamen si eo ipso, quòd sit hæreticus, sit excommunicatus, cum hac ratione non denunciatur formaliter & expressè excommunicatio, sed solum implicitè virtualiter seu per consequentiam, imò addit Sanch. Idem dicendum, seu adhuc non esse vitandum, qui nominatim declaratus incurrisse omnes pœnas hæreticis constitutas, cum vel sic necdum nominatim declaratus excommunicatus, & multi nesciant sub dictis pœnis & censuris comprehendere excommunicationem. Unde jam in specie deduco sequentia, &

3. Resp. Tertio: præscindendo à Scandalo tam proprio quàm alieno, non esse illicitum Catholicis cum hæreticis non specialiter denunciatis non tantùm negociari & contractus civiles inire, sed & interesse rei divinæ, adire eorum templa, ibique cum eis orare, eorum conciones ex justa causa audire, filios hæreticorum ad Catholicas Scholas admittere, & si adulti & erroribus hæreticorum imbuti, non tamen vice versa mittere filios Catholicorum ad Scholas hæreticorum propter perversionis periculum. Azor. *l. c. q. 4.* Sanch. *l. c. c. 4. n. 26.* Laym. *l. 2. tr. 1. c. 11. n. 5.* Pirh. *n. 24.* item comitari eorum funera ad sepulturam, non quidem animo per hoc favendi illis, quatenus hæretici sunt, sed ex affectu humanitatis & amicitie Nav. *b. t. conf. 12. n. 7.* Azor. *l. c. q. 2. & 4.* Pirh. *L. c.* item licitum Catholicis in locis, ubi permixti hæreticis degunt, horum filios suscipere ex Baptismo, modò is & ritu Catholicò, & non hæretico ministratur, non ta-

men vice versa licitum Catholicis admittere hæreticos in Patrinos filiorum suorum: cum juxta SS. Canones officium Patrini sit susceptus è Baptismo instruere in primis fidei rudimentis, Nav. *l. 1. conf. n. 67. de constit. Azor. l. c. q. 9.* Pirh. *l. c.* Item, quantum est ratione hæresis & excommunicationis, ubi abest Scandalum vel perversionis periculum, licet à Parochis & Episcopis hæreticis suscipere Sacramenta, Pirh. *n. 25.* cum Sanch. *l. c. c. 9. n. 10.* quin etiam in extremo vitæ periculo licitum suscipere Sacramentum pœnitentiæ à Presbytero ritè ordinato hæretico, etiam specialiter denunciato ut hæretico excommunicato; eò quòd in eo casu excommunicatus etiam nominatim denunciatus non careat jurisdictione, ita Pirh. *l. c.* ex Nav. *conf. 10. n. 2.* & Azor. *q. 10.* quod attinet matrimonium, validè sed illicitè contrahitur à Catholicò cum hæretico, etiam non specialiter denunciato, & dum absunt incommoda mox enumeranda; quia Jure Ecclesiastico fundato in præsumptione dictorum incommodorum specialiter prohibetur. *C. cave. & C. non oportet 28. q. 1. 4.* cui tamen juri, quia vi consuetudinis receptæ & toleratæ in locis, in quibus hæretici permixti cum Catholicis degunt, derogatum, possunt talia matrimonia contrahi sine peccato, ubi re ipsa absunt dicta incommoda: nimirum ubi per hoc non præbetur Scandalum, nec Catholicus exponit se & suos liberos periculo perversionis; ac insuper ab initio contractus matrimonialis excipiatur & caveatur, ut liberi Catholicè educantur, conjux Catholicus liberè fidem & religionem Catholicam profiteri permittatur, adfit quoque gravis causa, v. g. quia spes probabilis convertendi conjugem hæreticum ad fidem, aliâve similis, ratione cujus conjux Catholicus non censetur cooperari Sacrilegio conjugis hæretici, quod committit profanando, & indignè suscipiendo Sacramentum, sed permissivè solum se habere, ita cum Azor. *cit. c. 11. q. 5.* Sanch. *cit. c. 9. n. 9.* & aliis, Pirh. *l. c.*

Quæst. 154. An, quibus & quando liceat Catholicis disputare cum hæreticis?

1. Resp. Primò, quamvis Catholicis Laicis omnibus sub pœna excommunicationis ferendæ prohibitum sit, de rebus fidei publicè vel privatim disputare cum hæreticis, juxta clarum textum, *C. 2. b. t. in 6.* eò quòd cum Catholicis Laicis minùs docti instructique in mysteriis fidei præsumantur quàm hæretici, utpote plerùmque magis in suis erroribus versati, iisque meliùs imbuti, potius imminet ex disputatione periculum perversionis, & hæreticis in sua religione confirmatis, quàm spes conversionis eorundem, quamvis etiam dictus *Can. 2.* cum loquatur generaliter, & indistinctè extendendus sit etiam ad Laicos doctos, ut Gl. *in cit. Can. V.* tenet Farin. *pr. crim. n. 178. n. 112.* Sylv. *V. disputatio n. 1.* Azor. *p. 1. L. 8. c. 26. q. 1.* Sanch. *L. 5. moral. c. 6. n. 5.* Castrop. *tr. 4. d. 2. p. 4. n. 4.* Pirh. *b. t. n. 27.* ex ea etiam ratione, ne si licitum id esset Laicis doctis, his disputantibus alii quoque indocti, de sua sufficientiâ malè præsumentes, ansam accipiant disputandi. Nihilominùs, ut Sanch. *l. c. n. 7.* Castrop. *l. c. n. 8.* citatque ab eo Valent. Suar. *Con. & c. in terris*, ubi Catholicis hæreticis immixti vivunt, dictum *Cap.* vel nunquam receptum, aut contraria consuetudine abrogatum; dum passim ibidem cum hæreticis in privatis colloquiis disputant de fide Laici, idque sæpe necessarium pro avertendo scandalo pusillum, præsertim ubi non tolerantur Clerici,

tici, quibus etiam aliis per *Can. cum quibus*. 24. q. 3. & *L. nemo. C. de summa Trinitate* (specialiter cum in cit. c. 2. non comprehendantur Clerici, etiam primæ tonsuræ) prohibitum disputare cum hereticis. Quamvis & isti *Can. 24.* derogatum in dictis locis & cit. *L. nemo*, cum sit Imperatoria & Civilis, disponens de rebus spiritualibus Clericos obligare nequeat, nisi sit à Jure Canonico approbata, ut *Sanch. l. c. n. 8.* *Azor. l. c. q. 2.* *Pirh. l. c.*

2. Resp. Secundò: ubi cit. C. 2. & *Can. 24.* abrogati non sunt, ut nihilominus liceat etiam publice disputare cum hereticis, observanda sunt sequentia: primò ex parte disputantis, primò ut is sit doctus, sufficienter instructus & firmus in fide, præsertim, dum id fit ad defensionem fidei & confutandos hereticorum errores, D. Thom. 2. 2. q. 10. a. 7. in corp. Gl. in cit. C. cum quibus. v. certamen. *Farin. l. c. n. 122.* *Sanch. cit. e. 6. n. 9.* *Castrop. l. c. n. 3.* quanta autem scientia necessaria, relinquendum arbitrio prudentis consideratâ qualitate materiæ disputandæ & personarum, cum quibus disputatur, illudque certum requiri illam Scientiam, quæ & veritas confirmari & argumenta opposita dissolvere possent, & quidem ad captum auditorum. *Castrop. l. c. n. 3.* secundò ex parte auditorum, ut hi quoque docti sint, ita ut tam rationes pro fide nostra, quam contra illam allatas percipere valeant, & non suscipiatur disputatio coram rudi tantum plebe, D. Thom. l. c. *Suar. de fide d. 20. s. 1. n. 14.* *Sanch. l. c. n. 10.* *Castrop. l. c. n. 9. &c.* Tertiò ex parte modi, nimirum ut disputando servetur, & non excedatur mediocritas, de quo videndus *Nazianzen. in orat. 16. de moderat. in disp. servand.* excedatur autem, si non tam pondere rationum, quam verbis contendatur, contra illud *Apost. noli contendere verbis.* Item, si ex modo disputandi videatur disputans potiùs velle Adversarium vincere, quam errorem superare, quod est superbiæ, contra illud *D. Hieron. l. 1. contra Pelag. circa medium. non de Adversario victoriam, sed contra mendacium queramus veritatem &c.* De cætero prohibitio disputationis quoque limitanda, ut non procedat, dum disputatio suscipitur in casu necessitatis vel gravis & evidenter utilitatis, V. G. dum hæreticus suis dictis traheret fideles ad errores; tunc enim & Laicus doctus non tantum licet, sed & ex caritate posset disputare, ubi nullus adesset Clericus, qui eum confunderet & frangeret, *Valent. 2. 2. d. 1. q. 10. post concl. 2.* *Suar. l. c. n. 11.* *Sanch. l. c. n. 7.* *Castrop. n. 6.* cum aliis ab eo citatis.

Quest. 155. An & qualiter tolerandi heretici, iisque concedendum liberum religionis suæ exercitium?

1. Resp. Primò: De Jure tam Civili quam Canonico loquendo, ordinariè Principes Catholicos nullos recipere, aut tolerare in suis territoriis hæreticos, multòque minus religionis, seu falsæ sectæ suæ exercitium permittere illis possunt, ut patet ex claris utriusque juris textibus. Juris Canonici quidem C. excommunicamus. §. moneantur. C. ad abolendum §. Statuimus h. t. C. ut officium §. Statuimus. eodem in 6. Juris Civilis L. omnes. & L. manichæus. h. t. authent. Si verò, authent. *Gazarof. h. t.* quibus hoc ipsum sub gravibus etiam poenis fusè inculcatur dictis Principibus, quos textus vetbotenius transciptos leges apud *Reiffenst. h. t. a. n. 139.* uti & SS. Patrum testimonia conglobata, quibus hæresim magis peccaminosam & detestabilem quam Judæismum & Paganismum, hæreticosque peiores &

R. P. Leur. Jur. Can. Lib. V.

perniciores Judæis & Paganis, adeòque majore zelo à provinciis Catholicis arcendos & extirpandos pronunciant ac probant ea ratione, quòd Judæi & Paganis ex ignorantia quædam cæca, etsi culpabili, hæretici, utpote ferè orti ex odio, vindicta, libidine Catholicam veritatem & veram religionem impugnent, evidentiùsque perversionis periculum ac scandalum ab eorum conversatione continua Catholicis, inter quos vivunt & suam religionem impunè exercere permittuntur, immineat, uti hodiè dum probat experientia, dum semel recepti, brevi tempore supra modum multiplicati integras Civitates ac provincias pestifera sua lue infectas occuparunt; è contra verò provinciæ, à quibus ejecti aut repulsi, aut nunquam admissi, ab ista lue immunes, sub obedientia Ecclesiæ Catholicæ perseverent tranquillæ, quod tranquillitatis & pacis publicæ bonum firmum esse non solet, nec potest, ubi est religionum diversitas & fidei dissensio, juxta illud *D. Ambros. L. 3. officiorum: Vix firma esse possunt pacis jura, inter quos est fidei bellum.*

2. Resp. Secundò: nihilominus suas Limitationes patitur responsio, & quidem primò, ut tolerari possint vel recipi hæretici, dum id necesse est consideratis omnibus ad evitandum majus malum, v. g. ne integræ urbes vel provinciæ ad hæreticos transeant, dum v. g. imminente bello hæreticis victoribus, aut nimium præpotentibus justè timetur Civitatem veletiam integram provinciam redigendam sub eorum potestate, nisi in tractatu pacis permittatur ibi habitare, exercere suam religionem; vel etiam procurandum majus bonum, V. G. dum paucorum toleratorum (præsertim sine exercitio suæ religionis) speratur conversio, ita *Laym. l. c. 2. tr. 1. c. 17. n. 4.* citans *Valent. Tom. 3. d. 1. q. 10. p. 6. ad 4.* *Beccan. 2. 2. c. 16. q. 4.* *Cajetan. &c.* ex ea ratione, quòd etsi facienda non sint mala, ut eveniant bona. arg. C. ex tuarum. de Sortileg. licitum tamen sit & rationabile, ad evitandum majus malum permittere, quandoque minus malum, arg. C. hac ratione. *Caus. 31. q. 1.* & *L. legis virtus. ff. de LL.*

3. Advertendum tamen, ob majus malum temporale avertendum, aut ad obtinendum solum bonum temporale, non posse Principes Catholicos recipere hæreticos, aut iis liberum exercitium permittere, dum v. g. magna penderetur pro illius exercitio summa pecuniæ vel annum tributum, vel quia juvant illos contra alium Principem Catholicum pro conferenda provincia, vel jure aliquo temporali, unde, ut cum *Laym. l. c.* & aliis notat *Reiffenst. n. 147.* præter majus malum aut majus bonum religionis & animarum esse non potest aliud, propter quod recipiantur, tolerentur ve hæretici, aut exercitium suæ religionis illis permittatur, quamvis etiam, dum hæreticis per pacis aliumve contractum vel pactum ex objecto non malum aut invalidum promissa fuisset eorum receptio, tolerantia, exercitium; illud servandum sit ob fidem publicam, utpote quæ à quocunque cuicumque, etiam Judæis, Paganis, hæreticis, servanda, arg. *L. sicut. de a. S. o.* nisi nova causa superveniens v. g. periculosa & enormes machinationes, contra veram fidem, regnum aut Principem Catholicum conceptæ & attentatæ, fidem amplius non servandam, sed expellendos illos negandumque illis exercitium, persuadeant, ut habet *Reiffenst. n. 150.* atque ex his patet, quid sentiendum de pace *Pasaviæ Anno 1552.* inter *Carolus V.* & Principes Catholicos ex una parte, & *Atholicos* ex altera parte inita & Anno 1555, Augustæ confirmata, quæ

K 2

Con-